

Aftale om udsatte boligområder i Aarhus Kommune

1. Aarhus - en god by for alle uden udsatte boligområder

Det danske samfund er baseret på en række grundlæggende demokratiske værdier som fx frihed, retssikkerhed, ligeværd, frisind, tolerance og ligestilling. Vi har i Danmark et velfærdssamfund baseret på pligt og ret, hvor alle forventes at deltage og bidrage til samfundet og fællesskabet.

Regeringen har sammen med brede flertal i Folketinget peget på, at der er behov for at sætte massivt ind for at forebygge og nedbryde parallelsamfund og at foretage gennemgribende fysiske forandringer af udsatte boligområder. Bærende for Folketingspartiernes aftaler er en klar, fælles målsætning om *"...at sikre, at der ingen ghettoer er i Danmark i 2030."*

Aarhus skal være en god by for alle. Her skal alle have plads til at udfolde sig, tage ansvar for sit eget og sine børns liv og udnytte egne evner. Alle skal have mulighed for at skabe sig et godt liv. I Aarhus skal der være plads til forskellighed og mangfoldighed. Med afsæt heri er vores vision at skabe en sammenhængende og blandet by uden udsatte boligområder. En by med gode boliger, attraktive bydele og trygge rammer for det gode liv. Med sammenhæng, stærke fællesskaber og social balance.

I dag har vi boligområder, der er udsatte. Her er en stor del af områdernes beboere uden for arbejdsmarkedet, for få unge får en uddannelse, og beboerne har en markant dårligere sundhed end resten af byens borgere. Utrygheden er også større end andre steder i byen. Og nogle steder findes der også social kontrol og kulturelle og religiøse opfattelser, der strider mod de grundlæggende demokratiske værdier og normer i vores samfund.

Det er udfordringer, vi skal løse. Vi har i Aarhus arbejdet med udfordringerne i en årrække. Flere steder er vi også på rette vej. Beskæftigelsen stiger, uddannelsesniveaulet højnes og kriminaliteten er faldende. Det er positivt, men vi er ikke i mål endnu. Vi skal fastholde og styrke den positive udvikling. Derfor er der brug for en fortsat og forstærket indsats, når de udsatte boligområder skal omdannes til attraktive bydele med en alsidig beboersammensætning. Det er et langt sejt træk. Vi har 12 år til at realisere målsætningen fra Christiansborg.

Vi ønsker at kombinere fysisk omdannelse med målrettede sociale og beskæftigelsesindsatser. Vores strategi for udsatte boligområder (2017), som vi lavede sammen med boligorganisationerne, er, at flere skal i uddannelse, job og være aktive medborgere. Kort sagt: Det enkelte menneske i de udsatte boligområder skal have et godt liv, og vi skal have et særligt blik for de mange børn og unge, som vokser op i et udsat område. De børn og unge er en kæmpe ressource for fremtidens samfund. Vi skal sikre, at de alle vokser op og bliver aktive og deltagende medborgere. Derfor skal vi have stærke dagtilbud, skoler og fritidstilbud til børnene og de unge.

Vi stiller krav og har høje forventninger. Og vi skal have de samme høje forventninger til børn og voksne uanset hvilken baggrund eller hvilket boligområde, de bor i. Samtidig forventer vi også, at borgerne tager ansvar for eget liv og samtidig engagerer sig i bydelens positive udvikling. Det gør mange borgere allerede – og nu skal vi have alle med. Aarhus har og skal fortsat have aktive medborgere. Vi vil have stærk sammenhængskraft - mellem de enkelte mennesker og mellem bydele.

Aarhus har på flere måder været et forbillede for arbejdet på Christiansborg, og vi har gode forudsætninger for vores videre arbejde med at skabe en sammenhængende by i social balance. Nu har partierne i Folketinget indgået nye aftaler og sat nye mål og rammer for arbejdet. De rammer skal kommunerne og boligorganisationerne nu fylde ud. Vi tager implementeringsopgaven på os i Aarhus og er klar til næste skridt i udviklingen af vores by. En god by for alle uden udsatte boligområder.

2. Økonomi

Folketingspartierne aftaler rækker mange år ud i fremtiden. Partierne i Folketinget har lavet overordnede aftaler om finansiering fra Landsbyggefonden frem til 2026 med det perspektiv, at der ikke skal være "hårde ghettoer" i 2030.

En række økonomiske forudsætninger er på nuværende tidspunkt ikke kendt i detaljer. Finansieringen af Aarhus Kommunes arbejde med at omsætte aftalerne fra Folketinget forventes at falde gradvist på plads i takt med, at den mere detaljerede lovgivning vedtages, og der gennemføres drøftelser om økonomi mellem Regeringen og KL. Det gælder fx konsekvenserne af ny lovgivning om obligatorisk læringstilbud og fordeling af børn i dagtilbud. Herudover er det en afgørende brik, at udviklingsplanerne for Gellerup/Toveshøj og Bispehaven falder på plads i den kommende dialog mellem kommune, boligorganisationer, Landsbyggefonden og efterfølgende godkendes ministeriet. Endelig er det en væsentlig forudsætning, at salg af jord i områderne i kommende år kan bidrage til den samlede finansiering af områdernes udviklingsplan.

Bilag 2 sammenfatter de foreløbigt kendte økonomiske konsekvenser af nærværende aftale.

Forligspartierne er enige om, at der i Aarhus skal tilvejebringes en langsigtet finansiering af de ønskede initiativer. Der er ikke med aftalen taget stilling til den samlede økonomi. Forligspartierne vil i fællesskab fremsende aftalen som budgetforslag til de kommende budgetforhandlinger om Budget 2019-2022.

Forligspartierne er i den forbindelse enige om, at en række initiativer søges igangsat allerede i 2019 og drøftes med Budget 2019-2022. De prioriterede initiativer er markeret med gult i bilaget. Forligspartierne forpligter sig herudover til at finde finansiering ved kommende års budgetforhandlinger til de beslutninger, der følger af lovgivningen og de nødvendige udgifter til den beskrevne fysiske udvikling. Øvrige initiativer drøftes og besluttet først endeligt med Budget 2020-2023.

3. Udviklingsplan for Gellerup/Toveshøj

Vi er kommet langt med de fysiske forandringer i området, og de grundlæggende greb for en attraktiv bydel er vedtaget og gennemført: Et nyt vejsystem forbinder Gellerup/Toveshøj med resten af Aarhus, en ny bypark står snart færdig, kollegieboliger er ved at tage form, og 1.000 kommunale medarbejdere flytter ind i det nye kontorbyggeri i januar 2019. De første private boliger er under opførelse, og der er for alvor kommet gang i salg af jord i området.

Gellerup/Toveshøj skal forvandles fra et udsat boligområde til en attraktiv bydel i Aarhus. Det blev slået fast med de politiske aftaler i 2009 og 2010 mellem Aarhus Kommune og Brabrand Boligforening og vedtagelsen af dispositionsplanen i 2010/2011. Gennemgribende fysiske forandringer og en målrettet social indsats skal sikre en bydel i social balance med varieret arkitektur, arbejdspladser, attraktioner og blandede boligformer, herunder ejerboliger, der understøtter en blandet beboersammensætning.

Ny udviklingsplan for Gellerup/Toveshøj med max 40 % almene familieboliger

Der er nu brug for at beslutte de næste faser af udviklingen, så vi kan leve op til de nye krav. Kravet om max 40 % almene boliger i 2030 er aftalt af partierne i Folketinget, men det er kommunen, der i samarbejde med boligorganisationen, laver den udviklingsplan, der kombinerer forskellige strategier og værktøjer for at komme ned på den lavere andel alment byggeri.

Forligspartierne er enige om, at nedenstående er den politisk fastsatte ramme for den kommende udviklingsplan for Gellerup/Toveshøj. Udviklingsplanen skal efterfølgende konkretiseres i samarbejde med Brand Boligforening og godkendes af Transport-, Bygnings- og Boligministeriet. Udviklingsplanen skal sikre den fortsatte byudvikling i området og have fokus på tiltrækning af byfunktioner, kvartersdannelse, fortætning, nye boligtyper, salg, nedrivninger og renovering i høj kvalitet.

Der er lavet et udviklingsscenarie, der kombinerer forskellige udviklingsværktøjer og viser, hvordan andelen af almene familieboliger kan leve op til folketingspartiernes krav om max 40 %. Scenariet har søgt en balance mellem den tætte by og et varieret boligudbud med tæt lavt boligbyggeri, der kan tiltrække og fastholde en varieret og ressourcestærk beboersammensætning og sikre en attraktiv bydel. Forligspartierne er på den baggrund enige om, at følgende elementer skal indgå i udviklingsplanen:

- Nedrivning af yderligere 600 familieboliger (ca. 9 blokke samt et mindre antal boliger som følge af renovering og sammenlægning)
- Salg af 120 familieboliger (1 stor blok)
- Nybyggeri/fortætning af ca. 450 enheder erhverv
- Nybyggeri/fortætning med ca. 1.600 enheder private boliger

Scenariet reducerer andelen af almene familieboliger til 40 %.

Det bliver en del af de kommende drøftelser med boligorganisationen og ministeriet, præcist hvilke arealer der vil indgå i udviklingsplanen og fordeling mellem de nævnte greb. Forligspartierne er i den forbindelse enige om ambitionsniveauet ovenfor og ønsker ikke, at tilstødende arealer skal indgå i udviklingsplanen alene for at nå hurtigere til 40 %. Således skal mål for nedrivning, salg, erhverv og nybyggeri af boliger ske indenfor den afgrænsning af udviklingsområdet, som omfatter de af boligafdelingernes matrikler der i 2010 var benyttede (jf. bilag 3). Det er omdannelsen af Gellerup/Toveshøj til en attraktiv bydel med en alsidig beboersammensætning, der hænger sammen med den omkringliggende by, der er målet. Forligspartierne lægger vægt på et fortsat tæt og godt samarbejde med boligorganisationen om udviklingen af området.

Forligspartierne er herudover enige om, at der som en del af udviklingsplanen skal være fokus på:

- At tiltrække og udvikle byfunktioner
- At sikre høj kvalitet i renoveringerne, bl.a. ift.: Arkitektur, vedligeholdelse, lejlighedstyper og planløsning
- At skabe kvarterer med hver deres eget karakteristika, hvor eksisterende byggeri og nybyg (fortætning) spiller sammen i karréer med trygge uderum, der bliver et aktivt tilvalg for flere ressourcestærke beboere. Blokkene i Gellerup og Toveshøj skal ikke behandles som enkeltstående bygninger, der skal renoveres, men omtænkes og nytænkes, så de bliver de bedst muligt "samspillende aktører" i den kommende urbane helhed. Inspiration hentes bl.a. i Rosenhøj, hvor renoveringen har fokuseret på identiteter, og hvor nye fællesskaber er skabt ved at blokkene grupperer sig parvist
- At skabe mulighed for at opdele afdelinger i mindre enheder som afspejler kvartersdannelse og byfunktioner
- At skabe den nødvendige plads til Verdensbadet som en del af Sports og Kulturcampus

- At udviklingen af erhverv langs Edwin Rahrsvej styrkes
- At omdanne en eller flere eksisterende blokke til punkthuse
- At skabe strukturelle forandringer i Toveshøj og i Dortesvej kvartererne
- At udnytte de attraktive områder langs byparken til tæt-lavt boligbyggeri
- At understøtte udviklingen af en attraktiv og levende bygade
- At opnå synergi mellem erhverv og boliger

Forligspartierne mødes efter behov undervejs i de kommende drøftelser med boligorganisationen og ministeriet. Byrådet forelægges herefter udviklingsplanen til beslutning inden fremsendelse til ministeriet - forventeligt inden udgangen af 2018.

Udviklingsprojekter

Herudover skal en række udviklingsprojekter realiseres for at opnå den blandede og attraktive bydel. Det drejer sig om følgende:

Udvikling af City Vest: Danica og ATP ønsker at udvikle centeret og områderne omkring det. Der skal bl.a. bygges en biograf og private boliger.

Gudrunsvejskvarteret, herunder ny infrastruktur. I forbindelse med den forventede udbygning af City Vest og udvikling af de kommunale bygninger og arealer nord for City Vest skal Gudrunsvej nedrosles fra fire til to spor og en ny bro skal føres henover vejen for at binde de to områder bedre sammen. Samtidig skal stien fra byparken føres ned gennem området og forbinde området til det rekreative område syd for Silkeborgvej. Herudover er de nedslidte kommunale bygninger på Gudrunsvej 78-82 ved at blive udviklet med henblik på salg. Som tidligere vedtaget af byrådet, vil der efter det planlagte salg blive fremlagt en indstilling, der korrigerer det tidligere indtægtskrav på bygningen med virkning fra 2016.

Højskole og mødested ved Fredspladsen: I tæt samarbejde med Gellerup Kirke arbejdes der på at skabe en højskole. Samtidig har kirken planer om at åbne sig fysisk op mod pladsen ved Gudrunsvej 78-82 og skabe et mødested på tværs af kulturer.

Sports- og Kulturcampus

Sports- og kulturcampus bliver Aarhus' og det nye Gellerups levende samlingssted, som inviterer hele byens borgere indenfor og åbner Gellerup op for resten af Aarhus. Sports- og kulturcampus vil bestå af et bevægelseshus med lærings- og aktivitetstilbud; beboerhus, bibliotek og kulturhus i samme bygning; bypark og kunstgræsbane samt Verdenspladsen som det samlende midtpunkt. Endvidere pågår et innovationspartnerskab med det østrigske firma Vamed omkring udviklingen af et Verdensbad. Det er nødvendigt med et væsentligt kommunalt engagement i form af køb af serviceydelser for at sikre en økonomisk bæredygtig model for Verdensbadet.

E&P Huset er Helhedsplanens informations- og aktivitetscenter i området. I 2017 lagde små 8.000 besøgende vejen forbi. Huset har vist sig at være afgørende som udgangspunkt for den generelle kommunikationsindsats for de fysiske aktiviteter i området og rammer både beboere og besøgende fra resten af byen. Der vil også fremover være behov for en målrettet og strategisk kommunikationsindsats med udgangspunkt i et informationscenter i området.

Forligspartierne er enige om, at ovenstående projekter er nødvendige for at opnå et attraktivt og spændende sted at bo og være. Gode naboskaber, spændende arkitektur, gode lejligheder og plads til byliv og liv mellem

bygningerne – det er afgørende for at skabe en attraktiv bydel for både besøgende og beboere, så Gellerup/Toveshøj hænger sammen med resten af Aarhus.

Byrådet forelægges konkrete indstillinger om de enkelte projekter i takt med at de realiseres.

4. Udviklingsplan for Bispehaven

Aarhus Kommune og Østjysk Bolig har i efteråret 2017 besluttet at udarbejde en fælles udviklingsplan, som skal bidrage til at ændre området fra et særligt udsat boligområde til en attraktiv og tryk bydel med en blandet beboersammensætning (Magistraten 2. oktober 2017). Østjysk Bolig gennemfører allerede i de kommende år en tryghedsrenovering af området.

Kravet om max 40 % almene boliger i 2030 er aftalt af partierne i Folketinget, men det er kommunen, der i samarbejde med boligorganisationen, laver den udviklingsplan, der kombinerer forskellige strategier og værktøjer for at komme ned på den lavere andel alment byggeri.

Udviklingsplan for Bispehaven med max 40 % almene familieboliger

Forligspartierne er enige om, at nedenstående er den politisk fastsatte ramme for den kommende udviklingsplan for Bispehaven. Udviklingsplanen skal efterfølgende konkretiseres i samarbejde med Østjysk Bolig og godkendes af Transport-, Bygnings- og Boligministeriet. Udviklingsplanen skal have fokus på at udvikle en blandet by med forskellige boligtyper og byfunktioner, som er naturligt integreret i den omkringliggende by.

Der er lavet et udviklingsscenarie, der kombinerer forskellige udviklingsværktøjer. Scenariet har søgt en balance mellem den tætte by og et varieret boligudbud med tæt-lavt byggeri, der kan fastholde og tiltrække en alsidig beboersammensætning og skabe en attraktiv bydel. Nye kvarterer, nybyggeri og infrastruktur skal kombination med sociale indsatser bidrage til en helt ny bydel, som er bedre integreret med den omkringliggende by.

Forligspartierne er på den baggrund enige om, at følgende elementer er nødvendige for at sikre den ønskede udvikling af området, og derfor skal indgå i udviklingsplanen:

- Nedrivning af 3 høje blokke samt omdannelse svarende til 3 lave blokke (i alt 318 boligenheder)
- Nybyggeri/fortætning med 225 enheder erhverv
- Nybyggeri/fortætning med 420 enheder ejerboliger

Scenariet reducerer andelen af almene familieboliger til 39 %.

Det bliver en del af de kommende drøftelser med boligorganisationen og ministeriet, præcist hvilke arealer der vil indgå i udviklingsplanen, og dermed antal og fordeling mellem de nævnte greb. I udviklingsscenariet ovenfor er områdets 230 almene ungdomsboliger medregnet. Forligspartierne er i den forbindelse enige om ambitionsniveauet ovenfor og ønsker ikke, at tilstødende arealer skal indgå i udviklingsplanen alene for at nå hurtigere til 40 %. Det er omdannelsen af Bispehaven til en attraktiv bydel med en alsidig beboersammensætning, der hænger sammen med den omkringliggende by, der er målet. Forligspartierne lægger vægt på et fortsat tæt og godt samarbejde med boligorganisationen om udviklingen af området.

Forligspartierne ønsker at kombinere boliger, erhverv og andre funktioner og er åbne overfor en evt. omfor-

deling mellem erhverv og boliger – afhængigt af, hvad der måtte give bedst mening, herunder også i forhold til markedets efterspørgsel.

Øvrige elementer i Bispehavens udvikling

Forligspartierne ønsker, at udviklingsplanen giver et bud på, hvilken slags bydel Bispehaven skal være i fremtiden. Planen skal arbejde med et bredt geografisk perspektiv og give bud på hvordan Bispehaven kan kobles på den omkringliggende by og omvendt.

Forligspartierne ønsker at der – bl.a. med afsæt i erfaringerne fra Gellerup/Toveshøj – er fokus på at skabe en ny infrastruktur. Det nye vejnet skal sammen med ny bebyggelse skabe en helt ny bystruktur. Nye kvartaler med erhverv, ejerboliger og nye faciliteter skal sammen med en reovering og omdannelse af den eksisterende bebyggelse danne fremtidens bydel. Liveability er helt afgørende Bydelen skal være et godt sted at bo og besøge. Med indbydende byrum, gode boliger og spændende arkitektur vil Bispehaven på sigt kunne blive en attraktiv og mere integreret del af Aarhus. Forligspartierne er derfor enige om, at følgende konkrete elementer skal indgå i den kommende udviklingsplan:

- Forandringer af infrastruktur, byrum og pladser, herunder Rymarken, Hasle Centervej og åbning til Viborgvej, Bispehavevej, Ryhavevej, interne gader og forbindelser samt en styrket grøn kile. Målet er, at borgerne skal bevæge sig naturligt til og gennem Bispehaven og de omkringliggende områder.
- Omkringliggende udviklingsarealer, herunder arealet langs Viborgvej og arealet vest for Bispehaven, ønskes udviklet på sigt.
- Kvartersdannelser, så den nye bydel består af en række nye kvarterer med forskellige karakteristika. Omdannelserne skal sikre og tage udgangspunkt i områdets kvaliteter, bl.a. med de mange grønne arealer og den bynære beliggenhed.
- Nye ejerformer, erhverv og øvrige nye funktioner skal have fokus på byliv og byrum. Nybyggeriet skal være af høj kvalitet og give noget tilbage til bydelen.
- Fritids- og idrætsfaciliteter til gavn for området og den omkringliggende bydel. Den lokale klub planlægger en tilbygning, og der er behov for, at de omkringliggende arealer udvikles. Ambitionen er et multifunktionelt område med fx parkour, boldspil m.m., som også kan tiltrække besøgende udefra.
- Der ønskes en sammenhængende og attraktiv grøn forbindelse fra Hasle Bakker, via Ellekær og videre til Klokkerparken.
- Udvikling af bedre rammer for børnene, bidrage med liv og aktivitet samt mulighed for at udvikle arealerne langs Ryhavevej.
- Reovering og omdannelse af boliger og blokke er et centralt greb i den videre udvikling. Der ønskes variation og høj kvalitet i løsningerne.
- Ny dagligvarebutik og ejerboliger ud til Ryhavevej (lokalplan er under udarbejdelse)
- Mulighed for udflytning af kommunale arbejdspladser fra midtbyen som led i en samlet analyse og plan for kommunens arbejdspladser.
- Samarbejde med Aarhus Vand om klimatilpasninger, rekreativ vandmiljø m.v.

Forligspartierne mødes efter behov undervejs i de kommende drøftelser med boligorganisationen og ministeriet. Byrådet forelægges herefter udviklingsplanen til beslutning inden fremsendelse til ministeriet - forventeligt inden udgangen af 2018. Byrådet forelægges efterfølgende konkrete indstillinger om de enkelte projekter i takt med at de realiseres.

5. Fælles plangrundlag og øvrige funktioner

De to fysiske udviklingsplaner betyder, at antallet af borgere og bolig- og beboersammensætningen vil ændre sig markant i Gellerup/Toveshøj og Bispehaven. Der forventes en tilvækst på tusindvis af nye boliger og borgere frem mod 2030, og hvor områderne i dag består af næsten 90 % alment byggeri, vil andelen af almene familieboliger falde til 40 % i 2030. Forligspartierne er enige om, at udviklingsplanerne for Gellerup/Toveshøj og Bispehaven skal danne grundlag for kommunal planlægning og kommunale funktioner og derfor indarbejdes i Aarhus Kommunes boligprognose.

Forligspartierne holder fast i et hovedsigte om, at der skal være en alsidig beboersammensætning i de udsatte boligområder. De tiltag, der besluttet i denne aftale, bidrager til at opfylde denne intention. Forligspartierne er derfor enige om, at der ikke må iværksættes tiltag eller placeres funktioner i de særligt udsatte byområder eller i umiddelbar tilknytning hertil, som ikke understøtter ønsket om en alsidig beboersammensætning, så længe områderne optræder på den nationale "ghettoliste". Forligspartierne er derfor enige om, at arealerne i de områder, der er under omdannelse, reserveres til boliger, erhverv, idrætsfaciliter og offentlige institutioner og formål, som understøtter omdannelsen. Det betyder, at forligspartierne er enige om, at det ikke er hensigtsmæssigt at anvende arealerne til andre formål, som fx moskéer eller andre religiøse bygninger samt private friskoler.

Forligspartierne noterer sig, at Østjyllands Politi overvejer at flytte Hovedpolitistationen i Aarhus til en anden lokation i byen med bedre plads og god infrastruktur. En flytning af politistationen til Bautavej vil have en god effekt for trygheden i både Gellerup/Toveshøj og Bispehaven. Forligspartierne er derfor enige om, at man vil se positivt på en henvendelse herom fra staten, som har kompetencen til at beslutte placeringen.

6. Forebyggelse i risikoområder

Med den nye definition af udsatte boligområder og ghettoområder, som er aftalt mellem et flertal af partierne i Folketinget d. 9. maj, har Aarhus Kommune fire boligområder på "ghettolisten". Det er Gellerup/Toveshøj, Bispehaven, Skovgårdsparken og Langkærparken. De to førstnævnte defineres tillige som "hårde ghettoer".

Det er afgørende, at der sættes ind, så der ikke er flere boligområder i Aarhus, der lander i kategorien "hårde ghettoer" – og at der holdes tæt øje med, at øvrige boligområder i byen ikke udvikler sig negativt.

Borgmesterens Afdeling har gennemført en risikoanalyse med udgangspunkt i dels de nationale definitioner (jf. ovenfor), dels Aarhus Kommunes og BL's 5. kreds fælles kategoriseringsmodel. Analysen peger på:

- At Skovgårdsparken og Langkærparken risikerer at blive "hårde ghettoer". Det gælder særligt Skovgårdsparken, som har været på ghettolisten siden 2016
- At Viby Syd (Kjærslund, Rosenhøj og Søndervangen) risikerer at blive et "ghettoområde"
- At Håndværkerparken, Herredsvang, Vejlbj Vest og Trigeparken risikerer at blive "udsatte boligområder"
- At Præstevangen og Vandtårnsområdet herudover iflg. Aarhus Kommune og BL's 5. kreds er udsatte områder

Forligspartierne er enige om, at der skal sættes ind, for at forhindre at ovennævnte risici indtræffer. Der vil være behov for at udvikle handleplaner i fællesskab mellem kommune, boligforening og øvrige aktører, som adresserer de udfordringer, der er i det enkelte område. I handleplanerne vil indgå bl.a.:

- Styrke den kommunale indsats ift. uddannelse og beskæftigelse
- Bruge udlejningsregler for at ændre beboersammensætningen

- Boligsociale indsatser
- Mulighed for fysisk udvikling, herunder nedrivninger

Forligspartierne forpligter sig til at iværksætte en ambitiøs handleplan for Skovgårdsparken, som både skal indeholde sociale indsatser og fysisk udvikling, herunder nedrivninger.

7. Genhusning

Den forventede udvikling i Gellerup/Toveshøj og Bispehaven betyder, at et større antal familier skal flytte. Det er en omvæltning for den enkelte familie og en stor opgave for de almene boligorganisationer og kommunen.

Et flertal i Folketinget har indgået en aftale, som indebærer, at borgere, der berøres af salg, skal forblive i boligområdet. Øvrige berørte borgere skal genhuses efter eksisterende lovgivning. Der er lavet et foreløbigt scenarie for mulighederne for at genhuse familierne, der berøres af nedrivninger, til andre almene boliger. Der er tale om en kompliceret øvelse, hvor der skal tages højde for:

På den ene side den enkelte lejers karakteristika såsom statsborgerskab, herkomst, uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning, familiestørrelse, antal værelser i nuværende bolig, betalingsevne m.v.

På den anden side hvilke boliger og boligområder der er mulige at anvende til genhusning. Det drejer sig fx om at beboere uden uddannelse og job ikke flytter til risikoområder (jf. ovenfor), at sikre en blandet beboersammensætning ift. statsborgerskab for at leve op til tidligere byrådsbeslutninger, at en række områder er omfattet af udlejningsregler, og at der er begrænsede antal lejligheder af den nødvendige størrelse og huslejeniveau.

Forligspartierne ønsker en aftale med BL's 5. kreds, som indebærer, at boligorganisationerne stiller det nødvendige antal egnede ledige boliger til rådighed udenfor udsatte boligområder. Forligspartierne er bevidste om, at genhusningsopgaven i en årrække vil påvirke andre borgeres muligheder for at få en billig almen bolig. Forligspartierne bemærker i den forbindelse særligt, at Den Sociale Boligtildeling vil blive udfordret i at finde plads til de borgere, der har brug for en akut bolig og ikke har andre muligheder.

Forligspartierne er enige om, at alle borgere, der berøres af nedrivninger, naturligvis skal tilbydes en anden passende bolig i overensstemmelse med lovgivningen. Forligspartierne ønsker at give den enkelte familie størst muligt tryghed og hjælp til at komme videre. Forligspartierne er enige om, at den genhusningsopgave, der følger af folketingspartiernes nye aftaler, har en anden karakter og et langt større omfang end tidligere genhusninger i Aarhus. Det betyder, at den tidligere mulighed, hvor beboere fra Gellerup/Toveshøj kunne blive i lokalområdet, må ændres. Forligspartierne ønsker, at en anden bolig et andet sted i byen kan blive starten på en ny tilværelse.

Der skal iværksættes en opsøgende indsats, for at hjælpe og vejlede de familier, som selv ønsker at finde en ny bolig et andet sted i byen. Nogle familier vil have behov for en større grad af understøttelse, oplysning om muligheder, hjælp til at finde en ny bolig. I overensstemmelse med lovgivningen oplyses alle berettigede udlændinge om deres muligheder og rettigheder for økonomisk støtte til repatriering i deres oprindelsesland. Det kan endelig være relevant at se på, om familiens børn allerede går i skole i et andet område i byen, og om det område kan danne ramme om familiens nye liv.

Forligspartierne er på den baggrund enige om, at Aarhus Kommune skal tilbyde at påtage sig en aktiv rolle i forbindelse med genhusningsopgaven sammen med boligorganisationerne. Forligspartierne ønsker, at dette indgår i drøftelserne med BL's 5. kreds om genhusningsopgaven. Forligspartierne ønsker, at rammer og muligheder for genhusning beskrives med henblik på, at kommunen og boligorganisationerne sammen kan hjælpe familierne med råd og vejledning igennem processen.

Forligspartierne er således enige om, at alle borgere der skal flytte fra et boligområde skal gives den fornødne hjælp til flytningen. Forligspartierne ønsker samtidig, at borgere, foreninger, virksomheder osv. i lokalsamfundene rundt omkring i byen tager rigtig godt imod deres nye naboer og hjælper dem godt på plads. Aarhus Kommune vil i samarbejde med bl.a. relevante aktører i civilsamfundet tage initiativ til tiltag som fx:

- Velkomstarrangementer i de nye områder, herunder rundvisninger m.v.
- Kontakt-/venskabsfamilier, som kan bidrage med vigtig viden om området, lige fra busforbindelser, sikre skoleveje til indkøbsmuligheder og sociale arrangementer.
- "Brugerrejser", der visuelt og kronologisk følger en borgers vej gennem en genhusning - lige fra den første kommunikation om områdets udviklingsplaner til opsigelse af lejemål, hjælp og vejledning ift. flytning, til modtagelse i nye omgivelser og etablering i daginstitutioner, skole og fritidstilbud.

Aarhus Kommune har en målsætning om at etablere 400 almene familieboliger om året i perioden 2016 til 2019. I 2016 og 2017 har kommunen givet støttetilsagn til 973 almene familieboliger, heraf 148 såkaldte børnefamilieboliger med minimum 3 rum. I 2018 er der i øjeblikket projekter med omtrent 1100 almene familieboliger undervejs. Disse projekter er dog behæftet med en lang række usikkerheder frem til, at de har opnået det endelige kommunale støttetilsagn. Løbende i genhusningsperioden vil de nævnte nybyggeriprojekter blive indflytningsklare og kan derved bidrage til genhusningsopgaven. Det skal dog bemærkes, at de nybyggede almene boliger skal imødekomme det generelle øgede boligbehov i kraft af tilflytning til Aarhus. Endvidere har nybyggede familieboliger i dag et huslejeniveau, der er ca. 40 % højere end den gennemsnitlige husleje i Gellerup/Toveshøj og Bispehaven.

Forligspartierne er enige om, at det er nødvendigt med yderligere alment byggeri på tværs af byen, for at kunne leve op til den politisk vedtagne ambition i boligpolitikken om en by i social balance. De kommende års nedrivninger, salg og omdannelser må derfor følges af nyt alment boligbyggeri.

Forligspartierne er derfor enige om at opføre ekstra, nye almene boliger. Der afsættes derfor 10 mio.kr. årligt de kommende 12 år med henblik på at opføre 1.000 ekstra, nye almene boliger udover den almindelige kvote. Hovedfokus vil være opførelse af mindre, billige boliger, som er til at betale også for udsatte borgere. Teknik og Miljø udmønter ambitionen i samarbejde med de almene boligorganisationer. Der skal i den forbindelse indledes en dialog med boligorganisationerne om forsøgsprojekter med billige almene boliger. Endvidere undersøges det, om der kan etableres alternative boligformer i de almene boliger.

Forligspartierne er samtidig enige om at rejse overfor Regeringen og Folketinget, at staten skal bidrage økonomisk til etableringen af almene erstatningsbyggerier andre steder i byen.

Forligspartier er også enige om, at en række yderligere tiltag skal overvejes, herunder mulighederne for genhusning i tomme ældreboliger, genhusning i andre kommuner, genhusning i privat udlejningsbyggeri m.v.

Endelig ønsker forligspartierne at opdatere administrationsgrundlaget for byrådets beslutning fra 1996 om, at "I den kommunale boligmasse skal tilstræbes en beboerandel på 25 % af flygtninge og indvandrere". Byrådsbeslutningen praktiseres i dag ved, at ikke-danske statsborgere ikke kan anvises en bolig i områder med høj andel af beboere med ikke-dansk baggrund. Det betyder samtidig, at personer med ikke-vestlig

baggrund godt kan anvise en bolig i disse områder, hvis de har opnået dansk statsborgerskab. Derved kan de påvirke andelen af ikke-vestlige i området.

Med folketingspartierne nye definition af ghettoer m.v. forstærkes betydningen af andel af ikke-vestlige i forhold til om et område karakteriseres som en 'ghetto'. Forligspartierne er derfor enige om at opdatere administrationsgrundlaget i forhold til beslutningen fra 1996, så den praktiseres ved, at ikke-vestlige borgere ikke anvise til områder med høj andel af ikke-vestlige beboere. Samtidig justeres retningslinjen til max 50 % svarende til den nationale tærskel for, hvornår et område kan karakteriseres som en 'ghetto'.

8. Børn og unge har værdi i sig selv

En række partier i Folketinget har indgået aftaler i forhold til børnene og de unge. Det drejer sig om en aftale på undervisningsområdet, der bl.a. indfører obligatoriske sprogprøver i 0. klasse på grundskoler med høj andel af børn fra udsatte områder, øgede muligheder for indgriben over for folkeskoler med vedvarende dårlige resultater samt en styrkelse af forældreansvaret. Der er også indgået aftaler om obligatorisk lærings-tilbud til 1- og 2-årige i udsatte boligområder samt aftale om bedre fordeling af børn i daginstitutioner. Samtidig indføres på en række områder nye sanktionsmuligheder. Det gælder fx muligheden for at børnechecken bortfalder, hvis et barn har mere end 15 % ulovligt skolefravær, eller hvis et barn ikke deltager i det kommende obligatoriske læringstilbud. Nogle af aftalerne træder i kraft fra 2019, andre først efter næste folketingsvalg.

Forligspartierne noterer sig, at folketingspartierne aftaler skal implementeres, når de er omsat i konkret lovgivning, og spille godt sammen med de initiativer, vi allerede arbejder med i Aarhus. Folketingspartierne initiativer har bl.a. til hensigt at blande børnene fra en tidlig alder, så børn fra udsatte områder ikke går i isolerede dagtilbud, men møder børn og familier fra resten af byen, får de fornødne sprogkunderskaber og lærer om og bliver aktive medborgere i det danske samfund.

Forligspartierne konstaterer, at Folketinget vil indføre en række nye sanktionsmuligheder. Det er vigtigt for forligspartierne, at Aarhus Kommune gør en indsats for at motivere børn og familier, så tvang og sanktioner i videst muligt omfang kan undgås. Lykkes en motiverende indsats ikke, er virkemidlerne til stede.

Læringstilbud

Forligspartierne er enige om, at obligatorisk læringstilbud til 1- og 2-årige børn som udgangspunkt skal tilrettelægges i tilknytning til de ordinære dagtilbud, så børn i læringstilbud møder børn i almindeligt dagtilbud. Fokus i læringstilbuddet skal være børnenes bedste. Forligspartierne er også enige om, at Børn og Unges medarbejdere skal arbejde for og motivere til at så mange forældre fra udsatte boligområder som muligt vælger det almindelige dagtilbud til deres børn.

Skoleområdet

Forligspartierne er – afledt af folketingspartierne initiativer for de mindste børn – enige om, at der også er behov for at kigge på skoleområdet i Aarhus Kommune. Formålet er at sikre, at skolebørn med to-sproget baggrund får en god skolegang sammen med andre børn uden to-sproget baggrund og får det sproglige og kompetencemæssige løft, som er nødvendigt for at klare sig godt resten af livet. Aarhus Kommune har de seneste år søgt at løse udfordringerne gennem bl.a. magnetskoler, heldagsskoler og busordning.

Forligspartierne konstaterer, at der fortsat er udfordringer og er derfor enige om, at der skal nye veje til for at nå den overordnede målsætning om, at skolebørn skal blandes, så børn med sproglige udfordringer, herunder børn fra udsatte boligområder, ikke går i skole isoleret fra resten af byen. Forligspartierne anmoder Børn

og Unge om at fremlægge forskellige forslag og målsætninger til byrådet til brug for besparelserne i budget 2019-2022, som kan indfri denne intention. Forligspartierne ønsker, at Børn og Unges forslag omfatter ændrede skoledistrikter, modeller for opdelt skoler hvor indskoling, mellemtrin og udskoling sker på forskellige matrikler, og et mål om at udnytte skolekapaciteten optimalt og opnå en effektiv klassesdannelse. Ambitionen er at skabe attraktive skoler, som tiltrækker elever og medarbejdere. Forligspartierne finder det helt afgørende, at alle interessenter inddrages i den videre proces.

Forligspartierne ønsker endvidere, at der er opmærksomhed og opfølgning på sammenhængen mellem resourcetildelingen og effekten for børnene. Børn og Unge følger løbende op på særlige budgettildelinger fx ved årlige revideringer af elever i specialklasser, ligesom ressourcer til elever med sprogstøttebehov bortfalder, når eleverne ikke længere har behov. På den generelle bane følger Børn og Unge løbende den faglige udvikling på skolerne via kvalitetsrapporterne, bl.a. ift. karakterniveau og undervisningseffekt. I forhold til de enkelte elever følges den faglige udvikling og trivsel ved fx nationale test, trivselsmålinger, skole-hjem samtaler samt i de ældste klasser via uddannelsesparathedsvurdering og karakterer.

9. Gentænkning af tilbuddene til børn og unge i Gellerup, Tovshøj og Ellekær

Byrådet har herudover allerede besluttet, at tilbuddene til børnene og de unge i Gellerup, Tovshøj og Ellekær skal gentænkes. Baggrunden er, at data viser, at børn og unge fra disse områder klarer sig dårligere end børn og unge i resten af byen i forhold til sprog, fagligt niveau, fravær, sundhed, ungdomsuddannelse med videre. Ønsket er, at børnene og de unge i de tre områder, fremadrettet kommer til at klare sig ligeså godt som børn og unge i resten af Aarhus Kommune.

På den baggrund har der været en to-delt proces om at gentænke tilbuddene til børnene og de unge. Først en afklaringsfase og siden en initiativfase. Der har været stort engagement undervejs og efter inddragelse, dialog og kvalificering er der udarbejdet forslag til fremadrettede initiativer.

Forligspartierne er enige om at drøfte alle initiativer fra Gentænk-processen ved de kommende budgetdrøftelser, og er enige om, at nedenstående initiativer kan supplere folketingspartiernes initiativer. Forligspartierne har lagt vægt på de input, der er kommet fra inddragelsesprocessen, kvalificeringen og den forventede effekt. Der er lagt vægt på initiativer, som primært berører organiseringen af det lokale arbejde og kernerdriften med fokus på tidlig indsats og ikke initiativer, som har mere projektmæssig karakter.

Ekstra sundhedsplejebesøg med fokus på sprog

Initiativet indebærer ekstra sundhedsplejebesøg, når børnene er fire og ti-tolv måneder. Sundhedsplejersken kommer på to ekstra besøg hos familier, hvor der vurderes at være behov for fokus på den tidlige sprogudvikling og relationsdannelse. På besøget ved 10-12 måneder vil der også være deltagelse af en pædagog fra det lokale dagtilbud. Formålet er, at forældrene får større viden om, hvordan de stimulerer deres barn. Initiativet starter op som et pilotprojekt i Gellerup, Tovshøj og Ellekær.

Intensivt sundhedsplejebesøg til de mest udsatte børn

Initiativet indebærer intensive sundhedsplejebesøg til de allermest udsatte børn med henblik på at afhjælpe og kompensere for fx mistrivsel og social udsathed. I det intensive tilbud skal sundhedsplejersken have en udviklende, kompenserende og aflastende funktion i forhold til støtte og stimulering af barnets normale udvikling. Sundhedsplejersken arbejder direkte med barnet på de områder, hvor forældrene ikke på det aktuelle tidspunkt har tilstrækkelige kræfter til at anvende deres kompetencer. Der vil også være fokus på, at børnene kommer tidligt i dagtilbud. Initiativet starter op som et pilotprojekt i Gellerup, Tovshøj og Ellekær.

Det udvidede forældresamarbejde

Forligspartierne er enige om at fremme forældreansvaret ved at understøtte udviklingen af forældrekompetencer. Det sker gennem forløb i dagtilbuddene, som relaterer sig til familiernes hverdag og giver redskaber til at håndtere håndgribelige situationer i hverdagen. Familierne skal guides og motiveres til at påtage sig ansvaret i forhold til deres børn. Ved tilrettelæggelse af forløbene er det afgørende, at de har en form, hvor forældrene ser, hvad pædagoger gør, og bliver inddraget aktivt. Forløbene skal tilbydes til hele gruppen og ikke kun udpegede familier. Temaerne i forløbene kunne blandt andet være sprog, kost, læring via leg. Formålet med initiativerne er, at forældrene bliver guidet til at påtage sig ansvaret i forhold til deres egne børn. Andre primære voksne i børnenes liv vil også kunne deltage. Det er vigtigt at skabe gode rammer for samarbejdet, herunder kan forældrekontrakter indgå.

Generelt er forligspartierne enige om, at der i dagtilbud og skoler skal være samtaler med forældrene, hvis barnet ikke udvikler sig og trives, hvor begge forældre forventes at indgå i samtalerne, således at hele familien understøttes bedst muligt.

Forventninger til børnene og de unge

Initiativet vedrører, hvilke forventninger børnene og de unge bliver mødt med af deres forældre og de professionelle. Initiativet skal sikre, at ledere og medarbejdere, som arbejder med børn og unge fra Gellerup, Toveshøj og Ellekær, har kendskab til, hvad man kan forvente af børn og unge på forskellige alderstrin, og at de møder børn og unge med de samme forventninger, uanset om de kommer fra et udsat boligområde eller fra et ressourcestærkt lokalområde. Det skal ske via Stærkere Læringsfællesskaber i Børn og Unge og en ledelsesmæssig opmærksomhed i alle magistratsafdelinger. Initiativet gennemføres inden for de eksisterende rammer.

Rekruttering af elever og arbejdet med skolens ry

Initiativet handler om, hvad man kan gøre for at tiltrække flere ressourcestærke elever til områdets skoler. I forlængelse heraf foreslås for det første en markant ledelsesmæssig indsats for at bistå de lokale ledere og medarbejdere med at opnå et fælles mindset som forudsætning for en dedikeret indsats til styrkelse af elevernes faglighed og skolernes attraktivitet. For det andet foreslås en større videndeling og deling af god praksis på tværs af skoler, som skal bidrage til en markant ledelsesudvikling hos den lokale skoleledelse. Dette kan være via sparring fra andre skoleledere, "partner-skoler", skolebesøg mv., med inspiration fra London Challenge. Forligspartierne ser også gerne, at privatskoler deltager i forhold til videndeling og sparring. For det tredje foreslås et midlertidigt løft af ressourcer og faglighed i forhold til at kommunikere sagligt og samtidig markant fra skolernes side. Endelig er forligspartierne enige om, at det er afgørende med et godt samarbejde og en god overgang mellem dagtilbud og skole, så flest muligt forældre vælger det lokale folkeskoletilbud.

Forligspartierne ønsker samtidig, at de lokale skoler er en integreret del af civilsamfundet, og at de bidrager til udviklingen af lokalområderne. Det skal blandt andet ske ved at styrke skolebestyrelsen, så de benytter sig af muligheden for at have eksterne skolebestyrelsesmedlemmer fra erhvervslivet, idrætsforeninger og andre lokale aktører. Dette kan også bidrage til, at skolerne bliver attraktive, og flere vælger den lokale folkeskole.

Undersøgelser har vist, at børn, unge og voksne ofte har overdrevne forestillinger om hinandens handlinger og opførsel. Det kan føre til negative selvbilleder og forståelser af, hvad der er normalt og blive til selvopfyldende profetier. Forligspartierne ønsker at lokalisere og nedbryde fordomme og målrette de lokale indsatser

til de reelle problemer i de udsatte boligområder. En del af dette er derfor at udbrede "social pejling" som metode, hvor borgere og medarbejdere får synliggjort negative overdrivelser og forudfattede holdninger.

10. Tværgående samarbejde om udsatte familier

Både i forbindelse med Gentænk Gellerup-projektet og i andre administrative drøftelser er der peget på behovet for et styrket samarbejde på tværs af magistratsafdelinger, som arbejder med de mest udsatte familier. Flere familier i de udsatte områder indgår i dag i en række forskellige indsatser, og der er derfor mange forskellige fagpersoner, der arbejder med samme familier. Det skyldes, at en række problemstillinger ofte hænger sammen – fx er langvarig arbejdsløshed ofte kombineret med at både børn og voksne mistrives og har andre udfordringer end ledighed.

Forligspartierne er enige om, der er behov for en mere håndholdt, mere koordineret og mere helhedsorienteret indsats i forhold til familiernes samlede situation i stedet for de enkelte indsatser. Forligspartierne er på den baggrund enige om at iværksætte et nyt pilotprojekt/metodeudviklingsprojekt under overskriften "Opgang-til-opgang", der skal afprøve nye veje for udsatte familier i de udsatte boligområder.

Opgang-til-opgang bygger på positive erfaringer fra bl.a. New York og innovationsprojektet "Familien arbejder sig frem". En opgang-til-opgang-indsats indebærer et nyt tæt arbejdsfællesskab mellem medarbejdere og ledere på tværs af kommunens forvaltninger. På baggrund af en databaseret screening tilrettelægges projektet med udgangspunkt i en eller flere konkret(e) opgange – deraf navnet. Indsatsen overfor den enkelte borger/familie tilrettelægges med udgangspunkt i borgerens/familiens ressourcer og udfordringer, fx dagtilbud, skolegang, fritidsliv, sundhed, beskæftigelse, sociale indsatser m.v. "Opgang-til-opgang" kræver at den enkelte medarbejder igangsætter og bygger bro mellem relevante tilbud og sikrer en sammenhængende indsats. Det fordrer en lokal tilstedeværelse og en fælles koordinerende enhed på ledelsesniveau, så der er tilstrækkelige ressourcer og fremdrift.

En opgang-til-opgang-indsats vil arbejde ud fra en "community center" tilgang, hvor de relevante fagområder rykker ud og etablerer sig tæt på "opgangen" i et område, hvorfra det både er muligt at iværksætte opsøgende indsatser overfor relevante borgere samtidig med, at borgerne har mulighed for at opsøge kommunen via én samlet indgang. Projektet skal være lokalt forankret og indebærer et tæt samarbejde mellem kommune og boligforeninger.

Forligspartierne er derfor enige om at igangsætte opgang-til-opgang som et samlet metodeudviklingsprojekt på tværs af forvaltninger. Organiseringen af opgang-til-opgang beskrives nærmere i oplægget om organisering som fremsendes til Magistraten (jf. senere afsnit) i oplægget vil indgå en oversigt over forventede effekter, tidligere erfaringer og evidens samt en beskrivelse af sammenspillet med den boligsociale indsats og frivillige indsatser.

11. Beskæftigelse - job og vækst

De udsatte boligområder er kendetegnet ved en overrepræsentation af borgere, som er udenfor arbejdsmarkedet. Udover de beskæftigelsesmæssige udfordringer er der en række sundhedsudfordringer i de udsatte boligområder. En større andel af befolkningen her (sammenlignet med resten af Aarhus) har en dårligere sundhedstilstand både fysisk og mentalt og en mere usund livsstil i forhold til kost, rygning og motion. Sundhed og trivsel er et vigtigt mål både i sig selv og som et grundlag for at kunne opnå uddannelse og beskæftigelse.

Samtidig kan vi se, at det generelt går godt med beskæftigelsen i Danmark. Ledigheden falder, og i flere brancher er der stor efterspørgsel på arbejdskraft. Det momentum skal vi udnytte. Borgerne i udsatte bolig-

områder, som er udenfor arbejdsmarkedet, udgør en arbejdsmarkedsreserve med et potentiale, vi endnu ikke har indfriet – det gælder særligt kvinderne.

Uddannelse og beskæftigelse skaber aktive medborgere og er samtidig en vigtig nøgle til både social mobilitet og god integration. For den enkelte giver et ordinært arbejde en øget mening med tilværelsen. Og den glæde og stolthed, som følger, har en positiv afsmitning på familien og børnene. Det er derfor afgørende, at der investeres i de enkelte borgere, herunder sikres den rette opkvalificering, så borgernes kompetencer matcher virksomhedernes efterspørgsel. Ret og pligt følges ad på det danske arbejdsmarked. Forligspartierne ønsker en tættere dialog og samarbejde mellem Aarhus Kommune og de aarhusianske virksomheder med henblik på, at Aarhus Kommune kan bidrage til at flere virksomheder får mulighed for at åbne deres døre og påtage sig et ansvar for at rekruttere lokalt blandt dem, som endnu ikke er i job.

Forligspartierne er enige om, at der er behov for at løse de beskæftigelsesmæssige udfordringer i de udsatte boligområder. Forligspartierne ønsker i den forbindelse særligt fokus på dels kvinder med ikke-vestlig baggrund, der har en lav tilknytning til arbejdsmarkedet sammenlignet med andre kvinder på arbejdsmarkedet dels særligt fokus på unge, særligt drenge, med ikke-vestlig baggrund, som oplever en generel mindre uddannelses- og arbejdsmarkedstilknytning.

Aarhus Kommune skal gå forrest som arbejdsplads

Forligspartierne er enige om, at Aarhus Kommune som arbejdsplads selv skal være med til at løfte ambitionsniveauet og arbejde målrettet for at hæve andelen af ikke-etnisk-danskere i kommunale jobs. Det har man arbejdet på i en årrække, men uden det ønskede resultat. Direktørgruppen har derfor iværksat "Mangfoldighed Forfra", som skal styrke indsatsen bl.a. gennem et styrket samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om at øge optaget fra denne gruppe. Resultaterne herfra skal forelægges Magistraten.

Flere fritidsjobs

Et fritidsjob styrker det personlige ansvar, giver konkrete jobferinger og skaber en arbejdsidentitet fra en tidlig alder. Forligspartierne er enige om at øge ambitionen i forhold til fritidsjobs fra den nuværende målsætning om 500 fritidsjobs til 1000 fritidsjobs. Af de yderligere 500 fritidsjobs skal halvdelen være kommunale og halvdelen private. Forligspartierne ønsker, at fritidsjobbene etableres bredt på tværs af kommunens magistratsafdelinger og bredt på tværs af brancher på det private arbejdsmarked.

Investeringsmodeller og øvrige initiativer

Forligspartierne noterer sig, at direktørgruppen til forhandlingerne om Budget 2019-2022 fremlægger forslag til konkrete investeringsmodeller og beskæftigelsesinitiativer, der kan reducere antallet af personer på offentlig forsørgelse, og beder om, at der er særligt fokus på, at de ovennævnte grupper, herunder særligt kvinder og unge, i de udsatte boligområder får langt bedre fat på det ordinære private og offentlige arbejdsmarked. Forligspartierne ønsker, at der skal være skarpt fokus på effekten af tilbuddene til den enkelte borger, så flest muligt bliver selvforsørgende. Forligspartierne ønsker i den forbindelse, at der med budgettet fastsættes konkrete delmålsætninger, som der følges op på månedligt. Forligspartierne er enige om at forpligte sig til at tage politisk handling, hvis den ønskede effekt udebliver.

I de senere år er der kommet øget fokus på og mulighed for beskæftigelsesmæssige sanktioner overfor jobparate borgere ved manglende udnyttelse af arbejdsmuligheder mv. Sociale Forhold og Beskæftigelse har etableret en samlet sanktionsenhed, som har ansvaret for at udføre alle sanktioner for jobparate borgere. Forligspartierne er enige om, at det som led i en styrket beskæftigelsesindsats er nødvendigt med en tæt

opfølgning og brug af sanktioner ud fra en faglig vurdering, som et af flere midler til at sikre, at alle, der kan arbejde, står til rådighed.

Lokal jobskabelse med "Byg Op" som eksempel

Herudover er forligspartierne enige om, at synergien mellem de kommende års markante fysiske forandringer og jobskabelse skal udnyttes. Et eksempel på dette er "Byg Op", som arbejder med at skabe lokale job- og uddannelsesåbninger til beboere fra udsatte boligområder, som er langt fra arbejdsmarkedet, i forbindelse med bygge- og renoveringsprojekter i den almene boligsektor. Der er bl.a. erfaringer fra Gellerup/Toveshøj og Bispehaven. "Byg Op" har et godt netværk til en lang række byggepladser og en god relation til en lang række entreprenører, som gør det let for dem at åbne jobmuligheder i udsatte boligområder. Det nuværende "Byg Op"-samarbejde udløber med udgangen af 2018. Forligspartierne ønsker at fortsætte og udbygge de gode erfaringer.

12. Tryghed og medborgerskab

Tryghed er et grundlæggende behov for alle mennesker. Først når vi er trygge, kan vi tage aktivt del i samfundet, udfolde os og passe på hinanden. Derfor har Aarhus Byråd vedtaget en tryghedsstrategi i samarbejde med Østjyllands Politi som supplement til de allerede igangværende indsatser. Arbejdet er godt på vej – men der er stadig udfordringer. Trygheden i de udsatte boligområder er generelt lavere end i resten af Aarhus, og ifølge rigspolitiets seneste tryghedsmåling er Bispehaven og Gellerup/Toveshøj blandt de mest utrygge boligområder i Danmark.

Forligspartierne er enige om, at borgerne i udsatte boligområder skal opleve samme grad af tryghedsfølelse, som andre borgere i Aarhus og derved gives samme muligheder for at deltage aktivt i det omkringliggende samfund. Derfor er forligspartierne enige om at nedenstående kan bidrage til at øge trygheden:

Aktivt medborgerskab og fællesskab

Stærke fællesskaber giver handlekraft, når der skal sættes ind mod det, der skaber utryghed. Det aktive medborgerskab og de sociale netværk skal derfor aktiveres i de udsatte boligområder. Beboernes personlige ansvar og fælles vilje til tryghed skal erobre områderne, skabe liv og aktivitet og fortrænge kriminalitet og utryghed. Samtidig kan en større deltagelse i fritids- og foreningslivet medvirke til, at særligt børnene og de unge bliver en del af sunde fællesskaber, får en god opvækst og kommer godt videre i uddannelse og beskæftigelse.

En række initiativer arbejder allerede på denne bane: Det drejer sig fx om de boligsociale helhedsplaner, get2sport, foreningernes hus, en lang række frivillige foreninger, medborgerskab som drivkraft i Bispehaven, bydelsmøder, genlyd i alle bydele og samskab Aarhus. Herudover er der stærke lokale samarbejder og beredskab mellem kommune, politi, boligorganisationer og frivillige foreninger.

Forligspartierne er enige om, at stærke sociale netværk, fællesskaber og stærkt foreningsliv kommer over tid. Derfor er der behov for langsigtede og bæredygtige indsatser for at lykkes. Forligspartierne ønsker derfor at permanentgøre og forankre eksisterende medborgerskabsinitiativer på tværs af forvaltningerne i de to særligt udsatte boligområder: Gellerup/Toveshøj og Bispehaven. Fokus skal være på at opbygge og understøtte foreninger og frivillige i områderne. Konkret prioritering sker i den fælles programstyregruppe for Tryk i Aarhus, hvor politiet, borgmesteren, og relevante rådmænd deltager efter behov.

Erfaringerne fra bl.a. Gellerup/Toveshøj er, at der er et særligt behov for at styre åbne byrum og fylde dem med liv. Den nye bypark i Gellerup, som er anlagt i fællesskab mellem kommunen og Brabrand Boligfor-

ening, og den kommende verdensplads er eksempler på nye byrum, som kræver en særlig indsats for at blive succeser.

Forligspartierne er derfor enige om at etablere en ny brobyggerfunktion, som skal styrke kapacitetsopbygningen af frivillige foreninger i området, så de kan være med til at aktivere borgere og områdets aktører, så byparken og verdenspladsen kommer til at summe af aktivitet, oplevelser og ophold til glæde for hele byen – fx fællesspisning, fælles aktiviteter, markedsdag, åben scene, koncerter, kulturaktiviteter mv. Forligspartierne ønsker derfor at etablere en brobyggerfunktion til byparken og verdenspladsen, som kan bygge frivilligheds-kapacitet op og understøtte foreningerne i at løfte brobyggeropgaven.

Kommunen og boligorganisationerne samarbejder om at skabe og vedligeholde trygge uderum og vej- og stiforbindelser. Teknik og Miljø har erfaringer med tryghedsfremmende initiativer fx belysning af Brabrandstien. Øvrige initiativer som fx fritrumsbeskæringer, stiforbindelser, fælles faciliteter/aktivitetsmuligheder (MTB-baner, boldspil, parkour, legepladser m.v.) kan ligeledes fremme trygheden. Forligspartierne er enige om, at trygge uderum i udsatte boligområder skal prioriteres yderligere, og at dette skal ske lokalt i dialog med relevante aktører og borgere i områderne, herunder som opfølgning på tryghedsvandringer i områderne. Initiativet starter i 2020. Elever fra folkeskoler i og omkring udsatte boligområder kan med fordel blive involveret i et områdes vedligeholdelse, fx ved at fjerne skrald, hjælpe med mindre praktiske opgaver eller lignende. Det styrker medejerskabet til lokalområdet.

Forligspartierne er samtidig enige om, at tryghedsskabende og kriminalpræventive tiltag, herunder videoovervågning, skal indgå i alle dele af arbejdet med de kommende udviklingsplaner for Gellerup/Toveshøj og Bispehaven.

Fokuseret beskæftigelsesindsats til unge over 18 år med komplekse problemstillinger

Beskæftigelsesforvaltningen har over en længere periode haft fokus på unge, som i varierende omfang har problemer med kriminalitet, misbrug, hjemløshed og psykiatriske problemstillinger. Målgruppen har typisk tilknytning til udsatte boligområder i Aarhus og har en utryghedsskabende adfærd. Der er brug for en specialiseret indsats og koordination med mange myndigheder og fagligheder. De unges perspektiver og livsvalg skal ændres – og udfordringerne med misbrug, hjemløshed, gæld og psykiatriske problemstillinger skal løses. Det kræver et tværfagligt arbejde med de unge hver eneste dag. Forligspartierne er derfor enige om en styrket indsats overfor gruppen.

Styrkelse af Kontaktstedet og Gadeplan Aarhus

Kontaktstedet er et anonymt værested for udsatte unge i Gellerup mellem 13 og 23 år. Det er et frirum for unge i Gellerup. Der er aktiviteter, samvær og mulighed for råd og vejledning om eksempelvis job og uddannelse – og måske få hjælp til at skrive en jobansøgning. De unge søger her vejledning om familieforhold og konflikter, bolig, økonomi, ensomhed, misbrug og meget andet. Kontaktstedet har gennem årene oplevet en større søgning blandt områdets unge og en større tyngde i brugergruppens problematikker og som følge heraf et større behov for hjælp. Kontaktstedet har i foråret 2018 oplevet et øget konfliktniveau og mere hærværk. Forligspartierne er enige om at styrke Kontaktstedet med ressourcer til uddannede medarbejdere, som kan indgå i den pædagogiske opgave på stedet, og at det tætte samarbejde mellem Gadeplan Aarhus og Kontaktstedet skal fortsætte. Herudover er forligspartierne enige om, at der skal findes en løsning på den lokalemæssige situation.

Antallet af sigtelser om personfarlig kriminalitet er steget efter at have været faldende gennem mange år. Østjyllands Politi har analyseret, at den personfarlige kriminalitet er afgrænset til en begrænset målgruppe.

Forligspartierne er enige om, at der skal sættes ind heroverfor gennem den generelle forebyggelse, målrettet indsats, første gang en voldshandling sker og endelig en øget smidighed i vores foranstaltninger. På den baggrund ønsker forligspartierne at styrke den opsøgende indsats i FU Opsøgende i Børn og Unge og UC Gadeplan i MSB.

Opfølgning på kriminalitet

Forligspartierne noterer sig, at boligorganisationerne har fået flere muligheder for at nægte kriminelle at bo-sætte sig i et udsat boligområde samt flere muligheder for at udsætte kriminelle lejere og medlemmer af husstanden.

Forligspartierne er enige om, at kommunen fortsat skal understøtte politiets indsatser gennem aktivt myndighedssamarbejde, herunder 360-graders indsats i forhold til kriminelle.

Vold i hjemmet er tabubelagt og underlagt mange usikkerheder. Forligspartierne ønsker, i samarbejde med bl.a. politiet, at følge udviklingen både i udsatte boligområder og resten af byen. Udviklingen kan fx følges gennem antal henvendelser til rådgivningstilbud og sundhedspleje. Målet er at kunne sætte tidligt ind og hjælpe dem, som rammes af vold i hjemmet.

13. Kommunikation og borgerinddragelse

Nærværende aftale vil på grund af sit omfang og helhedsperspektiv komme til at påvirke mange borgere i Aarhus Kommune. Det gælder nogle af de borgere, der i dag bor i et af de udsatte boligområder, som skal omdannes i de kommende år, og det gælder borgere, der bor et andet sted i byen, og som måske får en ny nabo om nogle år. Samtidig kan kommunen ikke løse opgaven alene, men er helt afhængige af et tæt og konstruktivt samspil med alle relevante aktører: Nuværende og fremtidige beboere i de berørte områder, erhvervslivet, uddannelsesinstitutioner, boligforeninger, politiet mfl. Vi har en fælles opgave og et fælles ansvar for at bidrage ind i arbejdet med at omdanne de udsatte boligområder. Kun derigennem kan vi lykkes.

Derfor lægger forligspartierne stor vægt på kommunikation og inddragelse undervejs i de kommende forandringer. Forligspartierne er enige om, at nuværende og kommende beboere samt andre parter i byen skal involveres i den kommende udvikling. Den almene sektor har generelt et stærkt beboerdemokrati, hvor beboerne engagerer sig i og tager ansvar for udviklingen i lokalområdet. Forligspartierne ønsker, at det ejerskab og engagement også kan gøre sig gældende i den kommende proces med afsæt i de politisk fastsatte rammer.

Kommunen og boligorganisationerne har fået en bunden opgave med de nye aftaler på Christiansborg. Forligspartierne konstaterer at, et flertal i Folketinget i den kommende lovgivning forventes at give kommunalbestyrelsen udtrykkelig hjemmel til at meddele boligorganisationen påbud om at iværksætte indsatser mod parallelsamfund, herunder eksempelvis renoveringer, infrastrukturændringer, salg eller nedrivninger af almene boliger i ghettoområder. Herudover forventes Transport-, Bygnings- og Boligministeren at få mulighed for at gribe ind og i sidste ende overtage ansvaret for at afvikle et udsat alment boligområde, hvis udviklingen ikke er som ønsket.

Afsættet er Aarhus Kommunes medborgerskabspolitik (2015), og målet er at skabe engagement, ejerskab og bidrag til den kommende udvikling, samtidig med at vi lærer og gør brug af forskellige erfaringer, viden og kompetencer. Medborgerskabspolitikken peger på nødvendigheden af en tydelig forventningsafstemning. Nogle beslutninger er bundne, fordi Folketinget vil vedtage dem ved lov. Andre kan vi sætte vores præg på lokalt. Det er vigtigt, at vi er tydelige omkring, hvilke beslutninger nuværende og kommende beboere kan

være med til at præge. De dele af aftalen, som er en direkte udmøntning af kommende lovgivning, vil derfor ikke være genstand for en inddragelsesproces.

Det skal sikres, at kommunikations- og inddragelsesprocessen tilpasses de mange forskellige aktører – vi skal involvere hele byen. For at imødekomme dette skal der i fællesskab udarbejdes konkrete metoder og tilgange til inddragelsen. Som et led heri nedsættes et advisory board med en bred vifte af kompetencer og viden om borgerinddragelse, indsigt i integration og udsatte boligområder eller lokal forståelse fx beboere eller foreninger fra udvalgte områder. Medlemmer til advisory boardet udvælges derfor ikke ud fra en klassisk interessevaretagelseslogik, men i stedet på baggrund af deres specifikke kompetencer og viden om emnet. Advisory boardet skal både fungere som et rådgivende forum ift. udviklingen af metoder til kommunikations- og inddragelsesprocessen, og som en ressource ind i implementeringsarbejdet. Medlemmerne af advisory boardet skal præsenteres for forligskredsen.

Det er afgørende at kommunikations- og inddragelsesprocessen forholder sig til, og tilpasses tidligere processer, så der fx ikke planlægges parallelle inddragelsesspor. Det er desuden særligt vigtigt at have for øje, at beboere i de berørte områder er en særlig målgruppe, da en række temaer, f.eks. boligerne i områderne, berører nogle borgeres liv og dagligdag meget direkte. Forligspartierne er enige om, at der skal etableres en funktion i de to berørte områder, hvor beboerne kan opsøge hjælp og stille spørgsmål, fx i forbindelse med flytning, som beskrevet i tidligere afsnit. Samtidig har beboerne i særligt Gellerup og Bispehaven været igennem mange inddragelsesprocesser og kommunikationstiltag i forbindelse med de fysiske tiltag i deres områder. Den kommende kommunikations- og inddragelsesproces skal derfor tilpasses, så den giver mening for de relevante borgere.

14. Effektmåling

Folketingspartiernes målsætning er, at der i 2030 ikke er "ghettoer". De udsatte boligområder i Aarhus skal derfor ændres til socialt velfungerende områder med en balanceret beboersammensætning. Samtidig skal alle øvrige boligområder udvikle sig i den rigtige retning, så vi ikke i fremtiden oplever nye udsatte boligområder.

Effektmål for områder med fysisk udviklingsplan

Der er brug for gode og præcise effektmål, der løbende giver svar på, om vi bevæger os i den rigtige retning, og hvor der eventuelt er behov for handling, herunder nye indsatser eller lukning af eksisterende, der ikke har den ønskede effekt. Effektmålene skal danne en fælles ramme som alle aktører er forpligtede til at understøtte realiseringen af.

I 2011 blev der fastsat effektmål for Helhedsplan Gellerup/Toveshøj, og de blev justeret i 2015. Der har dog ikke været en fast årlig kadence for opfølgning. For at sikre en ensartet opfølgning i alle boligområder med en udviklings- eller helhedsplan er forligspartierne enige om, at der - med udgangspunkt i effektmålene for Gellerup/Toveshøj og Viby Syd (Kjærslund, Rosenhøj og Søndervangen) – fastsættes fælles effektmål, der følges i alle områder med fysiske udviklingsplan: Gellerup/Toveshøj, Bispehaven og Viby Syd (Kjærslund, Rosenhøj og Søndervangen). Den overordnede målsætning er, at de forskellige indikatorer i områderne skal svare til andelen i resten af Aarhus Kommune. De fælles effektmål omfatter følgende indsatsområder:

- Beskæftigelse
- Uddannelse
- Udsatte børn og unge
- Kultur og fritid

- Tryghed
- Medborgerskab
- Image
- Boligsammensætning
- Velfærd - sundhed

Effektmålene er uddybet i bilag 4.

Monitorering af øvrige almene boligområder

Hvert år foretager Aarhus Kommune og BL's 5. kreds en kategorisering af alle almene boligområder, der har mere end 500 beboere. Det sker ved hjælp af "kategoriseringsmodellen", der ud fra en helhedsvurdering fortæller, om et givent boligområde er *særligt udsat*, *udsat*, *risikoområde* eller om det er et *område uden for risiko*. Formålet er at følge udviklingen og sætte tidligt ind, hvis noget går den forkerte vej.

Forligspartierne ønsker, at der herudover skal være en løbende opmærksomhed på områder med under 500 beboere. Det skal drøftes med BL's 5. kreds, hvordan de mindre boligområders udvikling, herunder områder der ligger i nærheden af de særligt udsatte områder, kan følges på en god og effektiv måde med udgangspunkt i det eksisterende samarbejde mellem kommunen og boligorganisationerne.

Herudover følges ministeriets liste over "udsatte områder", "ghettoer" og "hårde ghettoer" ("ghettolisten") samt øvrige lister, som måtte komme fra ministeriets side.

Årlig politisk opfølgning

Den årlige kategorisering af de almene boligområder har hidtil alene været brugt administrativt. For at styrke den politiske opfølgning på udviklingen i boligområderne foreslås det, at kategoriseringsmodellen sammen med en status på fælles effektmål for alle boligområder med en udviklings- eller helhedsplan fremlægges for byrådet som en del af årsberetningen i forbindelse med regnskabet, foreløbigt i en 4-årig periode. Forud herfor gennemføres i samme periode en temadrøftelse i Magistraten, den årlige temadrøftelse skal fokusere på en konkret problemstilling fx beskæftigelse eller medborgerskab med henblik på handling.

Effektmål og kategoriseringsmodel forelægges Magistraten og byrådet første gang i 2. kvartal 2019.

Justering af indikatorer

Udover ovennævnte gennemføres enkelte justeringer af effektmålene for boligområder med udviklings- eller helhedsplan samt i enkelte af kategoriseringsmodellens indikatorer, herunder flere og bedre mål for medborgerskab, forenings- og fritidsliv. Ændringerne er beskrevet i bilag 5.

Forligspartierne er endvidere enige om, at der er behov for at supplere kategoriseringsmodellen, fx ved at udarbejde en opgørelse, hvor andel ikke-vestlige borgere fremgår. Dette gøres for at kunne sammenligne med andre modeller.

Herudover ønsker forligspartierne at følge effektmålene på individniveau, så man også kan følge de borgere, der er flyttet væk fra et udsat boligområde.

15. Organisering

Som led i de forberedende drøftelser, der har været i Magistraten af Regeringens udspil, har det været intentionen, at anlægge et helhedsperspektiv på udviklingen af byens udsatte boligområder. Boligområderne skal

forandres med en kombination af fysiske og sociale indsatser. Der er følgelig også arbejdet med en samlet fortælling/vision, og der er arbejdet med forslag til fælles effektmål.

Magistraten har som del af de nævnte drøftelser også besluttet en overordnet organisering af arbejdet, hvor Magistraten udgør en politisk styregruppe med direktørgruppen som administrativ styregruppe og Borgmesterens Afdeling som programsekretariat.

Forligspartierne anmoder direktørgruppen om at udarbejde en nærmere beskrivelse af organiseringen ud fra denne overordnede beslutning. Ønsket er en organisering, der både har stor beslutningskraft, kan forestå stærk koordinering og gennemføre en effektiv implementering.

Forligspartierne ønsker at sikre en programorganisering, som kan levere på den næste fase af udviklingsplanen i Gellerup/Toveshøj, den nye udviklingsplan for Bispehaven samt koordinere og facilitere de nødvendige tiltag i øvrige områder, herunder risikoområderne. Der skal derfor sikres ressourcer til rådgivning, borgerinddragelse, kommunikation, m.v. til den videre proces i de to områder. Forligspartierne anmoder Teknik og Miljø om at fremsende notat om de ressourcemæssige konsekvenser for de planlægningsmæssige konsekvenser af aftalen.

Som led i arbejdet med bl.a. Gentænk Gellerup, Tovshøj og Ellekær, er det endvidere blevet drøftet på administrativt niveau, at hvis de foreslåede initiativer skal komme til at gøre en reel forskel for børnene og de unge i de tre områder, skal der sikres en ramme for arbejdet i områderne, som både understøtter et tværmagistratsligt samarbejde, og som giver mulighed for lokal handlekraft. Med andre ord, vi er fælles om kerneopgaven, hvorfor vi skal blive bedre til at lede og koordinere på tværs af forvaltningerne end vi er i dag.

Nogle af årsagerne til, at det er en vanskelig opgave at lede på tværs af forvaltningerne, er eksempelvis forskellig organisering, lovgivning, ledelsesstruktur og budgettildeling.

For at imødegå nogle af ovenstående dilemmaer skal der fremadrettet være en tværmagistratslig lokal organisering med en tværgående ledelse. Ved at have en lokal tværgående ledelse vil det blive lettere at arbejde på tværs og reagere hurtigt, når der er behov for det.

For at den tværgående ledelse skal kunne fungere, skal den have et råderum, hvor ovenstående udfordringer kan håndteres. En beslutning vedrørende en anden organisering vil derfor kræve, at der træffes en række beslutninger om, hvordan eksempelvis forskellene på organisering, lovgivning, budgettildeling og ledelsesstruktur skal håndteres. Endelig skal det besluttes, hvordan den tværgående organisering forankres ledelsesmæssigt i magistratsstyret.

Dette forslag om en tværgående administrativ organisering vil indgå i direktørgruppens oplæg til organisering af det videre arbejde, forslaget skal indeholde konkret opgavefordeling, milepæle m.v. Oplæg til organisering forelægges Magistraten inden udgangen af 2018.

Aarhus Byråd d. 19. juni 2018

For partierne:

Socialdemokraterne

Venstre

Socialistisk Folkeparti

Det Radikale Venstre

Dansk Folkeparti

Alternativet

Det Konservative Folkeparti

Liberal Alliance

Bilag 1: Fremtidsbillede

I 2030 har vi gjort op med vestbyens fysiske og sociale isolation. Den er afløst af et blomstrende byliv, en mangfoldig beboersammensætning, et sikkert og trygt nærmiljø og en oplevelsesrig arkitektur.

Vi har nu bydele med varierede kvarterer, som takket være ny infrastruktur og en ny bystruktur hænger sammen med den omkringliggende by. Der er mange forskellige boligformer og erhvervsbyggerier. De gamle blokke er gennemgribende renoverede og har fået et helt nyt udseende, og nye byggerier er kommet til til glæde for både eksisterende og nye beboere.

Beboerne i området vil blandt andet være unge studerende og familier, der er nye på boligmarkedet. Her er rart at vokse op, og børnene trives i gode daginstitutioner og dygtiggør sig i skoletiden. De voksne er på arbejdsmarkedet, og måske er deres arbejdsplads også i vestbyen, måske endda i nogen af de nye erhvervsbyggerier, der er skudt på. Både beboere og besøgende benytter bydelens muligheder for at få et aktivt fritidsliv. Der er både muligheder for at få kulturelle oplevelser og dyrke motion. Her er sunde og stærke fællesskaber, og forskellige mennesker mødes på kryds og tværs. De tidligere særligt udsatte boligområder er forvandlet fra isolerede øer til attraktive bydele, både for beboere og besøgende.

Bilag 2: Økonomiske konsekvenser

I det følgende er redegjort for de økonomiske konsekvenser af aftalen.

Udgiftssiden er i store træk på plads, mens indtægtssiden er forbundet med en række usikkerheder, herunder graden af medfinansiering fra Landsbyggefondens og statens side. Landsbyggefonden har dog tilkendegivet, at man forventer at kunne fastholde et engagement af samme størrelsesorden fremover som man har haft i den hidtidige omdannelse i Gellerup.

Overblikket vedrører alene de kommunale udgifter, og det bemærkes videre, at størstedelen af udgifterne til den fysiske forandring af de udsatte boligområder finansieres af Landsbyggefonden jf. den politiske aftale i Folketinget.

De gule markeringer er de udgifter, der drøftes i Budget 2019. De hvide celler udgør de udgifter, som forligspartierne er enige om at drøfte finansieringen af ved Budget 2020.

I nedenstående tabel 1 ses de samlede udgifter som er indeholdt i aftalen som den foreligger.

Nr.	Initiativ	2019	2020	2021	2022	I alt	Gns	Bemærkning
Tv.g åen	Tværgående samarbejde- Opgang-til-opgang	2.000	4.000	4.000	4.000	14.000	3.500	Forslaget er en fusion af forslag fra MSB og MBU.
9.3	BygOP	250	250	250	250	1.000	250	Udløber 2022
	Forankring af medborgerskabsinitiativer	0	600	600	600	1.800	450	Der var ikke beløb på i arbejds pakken
8.3	Brobyggerfunktion, Verdenspladsen	0	400	400	400	1.200	300	Forslaget er justeret
Tryghed	Trygge uderum	0	2.000	2.000	2.000	6.000	1.500	Der var ikke beløb på i arbejds pakken
Tryghed	Opsøgende medarbejder (FU / Gadetem)	0	500	500	500	1.500	375	Der var ikke beløb på i arbejds pakken
8.5a	Kontaktstedet, drift	1.000	1.000	1.000	1.000	4.000	1.000	
8.5b	Kontaktstedet, lokaler	0	3.234	4.234	0	7.468	1.867	Midler til opførelse af erstatningsbyggeri. Skal ses i sammenhæng med forslaget om Gudrunsvej-kvarteret

4.1	Kapitaltilførsel m.v. (Gellerup-Toveshøj)	0	2.500	2.500	2.500	7.500	1.875	Fortsætter til og med 2025
4.4	Gudrunsvvej-kvarteret	0	11.000	5.000	0	16.000	4.000	
4.3a	E&P hus - køb	500	0	0	0	500	125	
4.3b	E&P hus - drift (udløber 2026)	1.000	1.000	1.000	1.000	4.000	1.000	
5.1	Kapitaltilførsel m.v. - Bispehaven	0	2.500	2.500	2.500	7.500	1.875	Fortsætter til og med 2025
5.3	Infrastruktur, byrum og pladser	0	20.000	20.000	0	40.000	10.000	Hertil kommer medfinansiering fra fonde
5.6	Salg af byggeretter	0	0	0	-25.000	-25.000	-6.250	
5.4	Den grønne kile (Klokkerparken-Ellekær)	0	5.000	5.000	0	10.000	2.500	Hertil kommer medfinansiering fra fonde
5.5	Aktivitetsområde ved klubben (50% kommunalt, 50% fra fonde)	0	2.500	2.500	0	5.000	1.250	Hertil kommer medfinansiering fra fonde
5.7	Dagtilbud flytning	0	6.865	6.865	0	13.729	3.432	
6a.1	Pulje til indsatser i risikoområder	7.000	7.000	7.000	4.000	25.000	6.250	Løber alene til 2022
Tværg.	Driftsbevilling til sekretariat	0	0	3.152	3.152	6.304	1.576	Udløber 2026
Tværg.	Rådgivning, kommunikation og borgerinvolvering	4.100	4.100	4.100	4.100	16.400	4.100	Udløber 2026
Tværg.	Støtte ved genhusning	1.000	1.000	1.000	0	3.000	750	Udløber 2021. Ny ift. arbejds-pakkerne
Tværg.	Erstatningsbyggeri for almene boliger	10.000	10.000	10.000	10.000	40.000	10.000	Udløber 2030
	I alt	26.850	85.449	83.601	11.002	206.902	51.725	

I den nedenstående tabel er udgifterne delt ind i bevillingstyperne midlertidig drift, varig drift og anlæg.

Denne inddeling ses her:

Samlede udgifter i aftalen

	2019	2020	2021	2022	I alt	Udgift per år
Midlertidig drift	6.350	6.350	9.502	8.502	30.704	7.676
Permanent drift	3.000	8.500	8.500	8.500	28.500	7.125

Anlæg	17.500	70.599	65.599	-6.000	147.697	36.924
I alt	26.850	85.449	83.601	11.002	206.902	51.725

Og her ses den tilsvarende tabel for de midler, der drøftes i Budget 2019.

Samlede udgifter som følge af aftalen - bevilges ved B2019

	2019	2020	2021	2022	I alt	Udgift per år
Midlertidig drift	6.350	1.250	1.250	250	9.100	2.275
Permanent drift	3.000	1.000	1.000	1.000	6.000	1.500
Anlæg	17.500	10.000	10.000	10.000	47.500	11.875
I alt	26.850	12.250	12.250	11.250	62.600	15.650

I den sidste tabel vises en sammenligning af den samlede økonomi i årene 2019-2022 i henholdsvis arbejdsplanerne, den samlede aftale og den del af aftalen, der drøftes i forbindelse med Budget 2019.

Samlede udgifter over 4 år i oplæggene hhv. aftalen

Budgetperioden 2019-22	Arbejdsplanerne	Aftalen	Aftalen - finansieres i B2019
Midlertidig drift	29.599	30.704	9.100
Permanent drift	96.597	28.500	6.000
Anlæg	117.697	147.697	47.500
I alt	243.894	206.902	62.600

Som det ses udgør de samlede udgifter i arbejdsplanerne 244 mio. kr. I den samlede aftale udgør de samlede udgifter 207 mio. kr. Heraf foreslås de 63 mio. kr. drøftet i forbindelse med Budget 2019 samt de samlede forslag vedr. Gentænk Gellerup, Tovshøj og Ellekær som beskrevet i arbejdsplan 7. Øvrige bevillinger foreslås derfor drøftet og endeligt besluttet ved de politiske forhandlinger ved Budget 2020.

Ud over de udgifter, der ovenfor vises under anlæg i budgetperioden, er der udgifter på 15 mio. kr. til kapitaltilførsler i forbindelse med omdannelserne i årene 2023-2026. Der vil også være midlertidige driftsudgifter i årene 2023-26 samt permanente driftsudgifter i årene efter den aktuelle budgetperiode. Endelig er der udgifter til erstatningsbyggeri i årene 2023-2030.

Det skal bemærkes, at ikke alle konsekvenser af de indgåede forlig på landsplan er kendte endnu. Ikke mindst er de økonomiske konsekvenser på dagtilbudsområdet ikke indarbejdet.

De fysiske helhedsplaner er store projekter. Der er tale om meget store bruttoudgifter med et stort tilskud fra Landsbyggefonden. Nedenfor er forudsætningerne bag økonomien beskrevet.

Bilag 1: Forudsætninger bag økonomien for de fysiske helhedsplaner

Nedrivning, salg og renovering af almene boliger

Det er et krav fra staten, at andelen af almene familieboliger i ghettoområder – Gellerup-Toveshøj og Bispehaven nedbringes til 40%. I den politiske aftale omkring Gellerup arbejdes med en nedbringelse til 30% - dog med en lidt anderledes geografisk afgrænsning.

Der skal derfor udarbejdes helhedsplaner for de to områder i et samarbejde mellem boligorganisationerne, Landsbyggefonden og Aarhus Kommune. Der vil være betydelige udgifter og indtægter i forhold til

- Afvikling af restgæld
- Nedrivning af blokke
- Renovering af andre blokke
- Salg af almene boliger
- Salg af byggeretter til bolig- eller erhvervsformål.
- Flytteudgifter til beboere.
- Tomgangshusleje.

Alle disse poster indgår i en flerårig proces omkring omdannelsen. Der er derfor stor usikkerhed omkring bruttoudgifterne til omdannelsen. På trods af den politiske aftale på landsplan er der også usikkerhed om detaljerne i finansieringen af planerne.

Landsbyggefonden har dog tilkendegivet, at man forventer at kunne fastholde et engagement af samme størrelsesorden fremover som man har haft i den hidtidige omdannelse i Gellerup.

Med baggrund i de forventede udgifter ved den igangværende omdannelse af Gellerup og under hensyn til størrelsesordener ved de nye planer samt opgørelse af forskelle i restgæld er de forventede fremtidige udgifter skønnet.

Det skønnes derfor, at projekterne kan realiseres, hvis der afsættes 6 x 5 mio. kr. på anlægsreserven til kommunens bidrag til disse to omdannelsesprojekter.

Sekretariat, rådgivning, kommunikation og borgerinddragelse

Udgifterne her består af to poster.

Dels en fortsættelse af det eksisterende sekretariat i Borgmesterens Afdeling. Herved tilføres Borgmesterens Afdeling 3,2 mio. kr. fra 2021 til finansiering af den aktuelle bemanning i sekretariatet.

Borgmesterens Afdeling finansierer ud af egne decentraliserede midler en udvidelse af sekretariatet med tre medarbejdere. Tilsvarende finansierer Borgmesterens Afdeling udgifterne i 2019 og 2020. Der anmodes derfor alene om finansiering af den aktuelle bemanning for årene 2021-2026.

Herudover foreslås det, at der afsættes 4,1 mio. kr. årligt indtil 2026 til tekniske rådgivere, kommunikation og borgerinddragelse i de to udviklingsprojekter tilsammen. Disse udgifter skal ses i sammenhæng med de store bruttoudgifter der findes i projekterne, hvor Landsbyggefonden finansierer hovedparten af midlerne. Midlerne kan i denne sammenhæng ses som en art bygherreudgifter, der skal sikre, at kommunen bibringes den nødvendige tekniske viden til at overvåge omdannelsesprocessen.

Bilag 3: Kort over Gellerup/Toveshøj

BILAG GEOGRAFISK AFGRÆNSNING FOR 40 %
ANDEL AF ALMENE BOLIGER I GELLERUP/TOVESHØJ

Bilag 4: Fælles effektmål

Eksempel på de fælles effektmål udfyldt med tallene for Helhedsplan Gellerup og Toveshøj Ultimo 2017									
Tallene er opgjørt pr. ultimo 2017 efter tilpasset forslagene i "Arbejdsplan 2" fælles effektmål. Data er trukket fra det nye BoSoc (for sammenlignelige tal er alle tal trukket på ny). Data har ikke været til kvalificering og kommentering i forvaltningerne. Dette er derfor en foreløbig status.									
Indsatsområde	Effektmål	Indikator	2010 Gellerup og Toveshøj	2013 Gellerup og Toveshøj	2017 Gellerup og Toveshøj	Ændring i pct.point for Gellerup og Toveshøj 2010 - 2017. Note 6	2010 Hele Aarhus	2013 Hele Aarhus	2017 Hele Aarhus
Beskæftigelse	Andelen af områdets voksne beboere i beskæftigelse svarer til andelen i Aarhus Kommune	Andel voksne udenfor arbejdsmarkedet (BoSoc)	55,7%	56,8%	53,2%	-2,5	18,3%	18,7%	17,1%
Beskæftigelse	Andelen af områdets voksne beboere, som er selvforsørgende, svarer til andelen af Aarhus Kommune	Andel voksne i arbejde (selvforsørgtet med virksomhedstilknytning) (BoSoc)	20,7%	17,8%	19,6%	-1,1	50,6%	48,1%	49,4%
Uddannelse	Andelen af områdets unge, som har gennemført en ungdomsuddannelse, svarer til andelen i Aarhus Kommune	Andel 24-årige, der ikke har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse (BoSoc) Note 1		23,6%	22,2%	-1,4		12,6%	7,5%
Udsatte børn og unge	Andelen af udsatte børn i området, svarer til andelen i Aarhus Kommune eller derunder	Andel af 10-17-årige, som er sigtet for kriminelle forhold (BoSoc) Note 2	(2012) 8,2%	(2013) 7,0%	(2016) 6,7%	-1,5	(2012) 1,6%	(2013) 1,6%	(2016) 1,4%
Kultur og Fritid	Andelen af områdets unge i 0-9. klasse, der er medlem af en forening, svarer til andelen i Aarhus Kommune	Andelen af områdets unge i 0-9. klasse, der er medlem af en forening. Note 5							
Tryghed	Trygheden i området er stigende	Andel voksne beboere i området, der føler sig trygge (Politiets tryghedsindeks)		66,7%	52,9%	-13,8		87,5%	81,3%
Tryghed		Andel straffelovs anmeldelser i Gellerup/Toveshøj (Østjyllands Politi) Note 3	74	167	(2016) 54	-20	80	84	(2016) 70,7
Medborgerskab	Andelen af områdets beboere, der deltager i valg (nationalt og kommunalt) er stigende	Stemmeprocent ved kommunalvalg (KMDValg) Note 4	(2009) 42,9%	(2013) 47,9%	(2017) 51,2%	+8,3	(2009) 63,7%	(2013) 70,5%	(2017) 70,5%
Medborgerskab		Stemmeprocent ved folketingsvalg (KMDValg) Note 4		(2011) 76,1%	(2015) 64,0%	-12,1		(2011) 88,9%	(2015) 86,8%
Nye/tilpassede effektmål									
Image		Indikator udgår - der kan udarbejdes en anden indikator for Image, når det bliver relevant							
Boligsammensætning	Andel alment byggeri	Tilføjes - BoSoc udvikles for helhedsplanområder							
Fælles velfærdsmål	Fx sundhed	Ændres og tilpasses pba. Sundhedsmål fra de nye fælles velfærdsmål (0-100 år)							
<p>Note 1: Oprindelig indikator "Andel unge, som er i gang med en ungdomsuddannelse 15. mdr. efter grundskolen", er ikke tilgængelig, derfor benyttes "Andel 24-årige, der ikke har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse". Disse data er dog ikke er valide/tilgængelige for 2010 på grund manglende historik i nyt ungdomsuddannelsessystem. Derfor er udviklingen alene opgjørt fra 2013-2017</p> <p>Note 2: Der er målt på unikke personer pr. år</p> <p>Note 3: Opgjørt pr. 1.000 indbyggere</p> <p>Note 4: Stemmeprocenten fra Gellerup/Toveshøj stammer fra Globus1</p> <p>Note 5: Data er pt. ikke tilgængelige (Børn og Unges forældretilfredshedsundersøgelse)</p> <p>Note 6: Rød = negativ udvikling på mere end 1 procentpoint, Gul = udvikling på op til +/- 1 procentpoint, Grøn = positiv udvikling på mere end 1 procentpoint. Bemærk at et fald godt kan være positivt og en stigning negativ.</p>									

Bilag 5: Justering af mål og indikatorer

Justering af effektmål

- Nyt mål for boligsammensætning (andel alment byggeri) – BoSoc udvikles for helhedsplansområder svarende til ministeriets områdeafgrænsninger
- Velfærds mål 0-100 år – undersøges og indarbejdes fx i forhold til sundhed
- Indikator for image (pt. fraflyttede husstande) erstattes af anden indikator
- Flere mål for medborgerskab, forenings- og fritidsliv.

Justering af kategoriseringsmodellen

- Velfærds mål 0-100 år - undersøges og indarbejdes fx i forhold til sundhed
- Et alternativt mål for *Børns trivsel*, fx bekymrende fravær eller huller i tænderne i 3-årsalderen
- Eventuel justering af indikatoren for ungdomsuddannelse, hvor den nuværende opgørelse omfatter både igangværende og afsluttet uddannelse.